

Letsatsi: La 9 November 2018

MEMO YA HORE BATHO BA TSHWAELE DITOKOMANENG LE HO BA TENG DIBOKENG TSA SETJHABA

KOPO YA HORE DITSI TSE FEHLANG MOTLAKASE TSA ESKOM TSE TIKOLOHONG YA HIGHVELD MPUMALANGA LE KGUTLOTHARO YA LEKWA, TSE BESELETSWANG KA MASHALA, DI TJHETJHISETSWE NAKO YA HORE DI IPHAPHATHE KA SEKALA SE BEHILWENG SA MOSI O TSWELANG MOYENG (MES)

Ho Bohle ba Thahasellang le ba Amehang,

Eskom e na le ditsi tse ngata tse fehlang motlakase tse beseletswang ka mashala le dibeso tse metsi Afrika Borwa ka bophara. Karolo e kgolo ya tlhahiso ya motlakase ya Eskom e tswa ditsing tse fehlang motlakase tse beseletswang ka mashala tseo bongata ba tsona di leng sebakeng sa Highveld, Mpumalanga. Dibakeng tse ding hona naheng ena, karolo e nyenyane ya ditsi tsena tse fehlang motlakase e sebetsa ka matla a nyutlelie, metsi, motjhini o fehlang kgase ho hlahisa motlakase (Open Cycle Gas Turbine [OCGT]) le moya.

Sekala se Behilweng sa Mosi o Tswelang Moyeng (Minimum Emission Standards [MES]) sa 2013, se phatlaladitsweng tlasa Molao wa Bolaodi ba Naha ba Tikoloho: Molao wa 39 wa Boleng ba Moya wa 2004 (NEM: AQA) (jwale ka ha o fetotswe Gazeteng ya 42013 ya la 31 October 2018), se hloka hore 'ditsi tse teng' hona jwale tse fehlang motlakase di iphaphathe ka meedi e behilweng hona jwale ya mosi o tswelang moyeng mme seo e bile ho tloha ka la 1 April 2015, le hore ho tloha ka la 1 April 2020, 'ditsi tse ntjha' di iphaphathe ka meedi e matla haholwanyane ya mosi o tswelang moyeng. Ditsi tse ngata tsa Eskom tse fehlang motlakase ka mashala le dibeso tse metsi di lokela hore ka nako e behilweng ka molao, tsa be di sebedisa MES, e hloka hore di iphaphathe ka meedi e phatlaladitsweng ya mosi o tswelang moyeng.

Ka lebaka la ditshitiso tse sa tshwaneng, ditsi tse ngata tse fehlang motlakase tsa Eskom di ke ke tsa kgona ho iphaphatha le meedi e behetsweng 'ditsi tse ntjha' ka 2020, mme maemong a mang, di ke ke tsa kgona ho iphaphatha le ka sekala se behetsweng ditsi hona jwale. Eskom e ntse e kenya thepa e fokotsang mosi ka mekgahlelo e sa tshwaneng e le ho fokotsa mosi o tswelang moyeng ditsing tsa yona tse ntshang mosi o silafetseng ka ho fetisisa. Maemong ao ditsi di ke keng tsa kgona ho iphaphatha le meedi e matla haholwanyane, Eskom e tla kenya kopo ya hore e tshetjhisetswe nako kapa meedi e fanyehwe, kapa e tla fana ka tlhahiso ya hore e fuwe meedi e meng ya sekala se behilweng sa mosi o tswelang moyeng e dumellwang ke MES.

Ditsi tse latelang tse fehlang motlakase di tla kenya kopo ya hore di tshetjhisetswe nako:

- Setsi se Fehlang Motlakase sa Lethabo se Kgutlotharo ya Lekwa;
- Ditsi tse Fehlang Motlakase tsa Majuba-, Camden-, Kriel-, Matla-, Kendal-, Duvha-, Arnot-, Hendrina- le Komati, tse Tikolohong ya Highveld, Mpumalanga;

Ka kopo hlokomelang hore setsi se fehlang motlakase sa Grootvlei (Balfour), Acacia - (Kapa Bophirimela) le Setsi se Fehlang Motlakase sa Port Rex (Kapa Botjhabela), ha di sa tla kenyelletswa kopong ya hona jwale ya ho tshetjhisetswa nako mme di tla etsetswa kopo ya tsona ka thoko.

Mabapi le se hlokaahalang bakeng sa ho etsa kopo ya ho tshetjhisetswa nako, Eskom e tla fa Mohlanka wa Boleng ba Moya ba Naha Tlaleho ya ho Ameha ha Tikoloho (Atmospheric Impact Report [AIR]), lebaka le susumetsang le mabaka a etsang hore e kenye kopo bakeng sa ditsi tse fehang motlakase tse amehang, hammoho le Tlaleho e bokeletsweng ha ho Buisanwa le Setjhaba (Public Participation [PP]), mme tokomane ena e lokela ho latela methati ya ho buisana le setjhaba.

Naledzi Environmental Consultants Pty Ltd (NEC) ke mokgatlo wa bosebeletsi o ikemetseng ho tsa tikoloho, o kgethilweng hore o hlophise ditokomane tsa ho kenya kopo le ho tsamaisa dipuisano le setjhaba.

Hona jwale re mokgahlelong wa bobedi wa ho buisana le setjhaba bakeng sa kopo ena, moo ditokomane tsa kopo, di-AIR tsa ditsi tse amehang tse fehang motlakase hammoho le Tlaleho e bokeletsweng ya PP di bontshwang setjhaba hore se di hlahlobe le ho tshwaela e le hore ho fumanwe maikutlo a sona le ditshwaelo tsa sona ka dikopo tsena. Lengolo lena le tsebisa ka sena se qetang ho bolelwa mme re kopa le ele hloko dintho tse latelang:

- Boteng ba moralo wa Ditlaleho tse Fanang ka Mabaka a Susumetsang, di-AIR tsa ditsi tse amehang tse fehang motlakase hammoho le Tlaleho e bokeletsweng ya PP bakeng sa ho hlahlojwa ke setjhaba le ho tshwaela
- Diboka tsa setjhaba tse hlophisitsweng nakong eo setjhaba se etsang tlhahlobo
- Bohato bo tla nkwa ho tloha hona jwale ho ya pele

MORALO WA TLALEHO E FANANG KA MABAKA A SUSUMETSANG LE AIR DI A FUMANEHA BAKENG SA HO HLAHLOJWA KE SETJHABA LE HO TSHWAELE

Moralo wa Ditlaleho Tse Fanang ka Mabaka a Susumetsang, di-AIR hammoho le Tlaleho e bokeletsweng ya PP di tla fumaneha ho tloha ka **Mantaha wa la 19 November ho fihlela ka Labohlano la la 16 January 2019** hore setjhaba se di hlahlobe le ho tshwaela. Ditlaleho tsena di fana ka mabaka a hore na ke hobaneng ha ditsi tse itseng tse fehang motlakase di kenya kopo, ho akarelletsa le ho bolela e sa le pele hore dikopo tsena di tla ama hore na moya o tswa o silafetse hakae.

Ditlaleho le maqephe a ho tshwaela tse fumanwang inthaneteng di tla fumaneha webosaeteng e latelang: <http://www.naledzi.co.za/public-documents-naledzi.php>. Ditokomane tsena di tla boela di fumaneha ka pampiri dibakeng tsa setjhaba bakeng sa hore se di hlahlobe le ho tshwaela:

Tafole ya 1: Lethathamo la Dilaaborari tsa Setjhaba moo moralo wa ditokomane o ka hlahlojwang teng

Dilaaborari tsa Setjhaba	Aterese	Boiteanyo	Motho ya Sebetsang Laaboraring
Tikolohong ya Kgutlotharo ya Lekwa- Setsi se Fehlang Motlakase sa Lethabo			
Laaborari ya Sharpeville	C/o Seeiso and Zwane Street, Sharpeville	016 451 2526	Joyce Ramagole
Laaborari ya Setjhaba ya Sasolburg	John Vorster Road, Sasolburg	016 973 8463	Patience Khunou
Laaborari ya Setjhaba ya Zamdela	Stand 3246, Setsing sa Setjhaba sa Zamdela	Ha ho nomoro Zamdela@sacr.f s.gov.za	Martha Mohapi
Laaborari ya Refengkgotso (Laaborari ya Ntai Mokoena)	2195 Phomolong Road, Refengkgotso	016 371 2312/4	
Laaborari ya Setjhaba ya Vereeniging	c/o Lesley and Mark Ave, Vereeniging	016 430 1724 079 885 9195	Phulani Lethoba

Laeborari ya Setjhaba ya Vanderbijlpark	c/o Frikkie Meyer & Klasie Havenga Street, Vanderbijlpark	016 950 5251/3	Roy Olifant
Mpumalanga Highveld			
Setsi se Fehlang Motlakase sa Camden			
Laeborari ya Setjhaba ya Ermelo	c/o Church and Smuts Street, Ermelo	017 801 3621	Chrisna Calitz
Laeborari ya Setjhaba ya Thusiville	Wesselton Extension 2 (Haufi le Sekolo se Phahameng sa Reggie Masuku, pela keretjhe)	072 382 2409	Thami Mrubata
Setsi se Fehlang Motlakase sa Majuba			
Amersfoort	Bree & Plain Street, Amersfoort	017 753 1006 083 665 6189	Simangele Lukhele
Laeborari ya Setjhaba ya Volksrust	c/o Nelson Mandela and Adelaide Street, Volksrust	017 734 6109	Helen Ziers
Ditsi tse Fehlang Motlakase tsa Kriel – le Matla			
Laeborari ya Setjhaba ya Kriel	Quitin and Heinrich Street, Kriel	017 648 6249	Rika Horn / Jeannette Soko
Ditsi tse Fehlang Motlakase tsa Duvha - le Kendal			
Laeborari e ka Sehloohong ya Emalahleni	c/o Hofmeyer Street & Elizabeth Avenue, Emalahleni	013 690 6232	Nelly Mashame
Laeborari ya Setjhaba ya Middelburg (Laeborari ya Setjhaba ya Gerald Sekoto)	Wanderers Avenue, Middleburg	013 249 7314	Patrick Molemane
Laeborari ya Setjhaba ya Ogies	Hoofweg, Ogies	013 643 1027	Priscilla Sekgobela
Ditsi tse Fehlang Motlakase tsa Hendrina-, Arnot- le Komati			
Laeborari ya Setjhaba ya Hendrina	44 Kerk Street, Hendrina	013 249 7247	Busisiwe Sibanyoni
Laeborari ya Pullen's Hope	Kiaat Street, Pullen's Hope	013 296 1300	Sbusiso Nkosi
Laeborari ya Setjhaba ya Rietkuil	Marula Street, Rietkuil, Arnot	013 249 7803	

Di-I&AP di ka tshwaela moralong wa ditokomane ka ho tlatsa leqephe la ho tshwaela (le fumanehang webosaeteng e boletsweng ka hodimo le, kapa dibakeng tse boletsweng ka hodimo), ka ho ngola lengolo, ho romela imeile kapa ho iteanya le mokgatlo wa bosebeletsi o ikemetseng ho tsa tikoloho o kgethilweng tlhahisoleseding e fanweng ka tlase. Di-I&AP di lokela ho kenya seo di tshwaelang ka sona, mabitso a bona, hammoho le tlhahisoleseding ya boiteanyo ho motho eo ho ka iteanngwang le yena ya boletsweng ka tlase ka la 16 January 2019 kapa pele ho moo. Di-I&AP di ka tshwaela kopong ka nngwe (ya setsi ka seng se fehlang motlakase) kapa tsa tshwaela mohatong wa ho etsa kopo ka kakaretso.

Haeba o rata ho tshwaela moralong ona wa ditokomane, o ka:

- Tlatsa Leqephe la ho Tshwaela le kenyeditsweng mme o le romele ho NEC
- Ngola lengolo; kapa wa romela tlhahisoleseding e eketsehileng e ngotsweng ka imeile kapa ka fekse; kapa o ka
- Iteanya le NEC tlhahisoleseding ya boiteanyo e fanweng ka tlase.

Ka kopo kenya tshwaelo ya hao, lebitso la hao le tlhahisoleseding ya hao ya boiteanyo ho Mofumahatsana Marissa Botha tlhahisoleseding e latelang; Mohala: 015 296 3988 / 084 226 5584 kapa o re romele seo o tshwaelang ka sona ka imeile ho botham@naledzi.co.za kapa ka nomoro ya fekse ho 015 296 4021. Ka kopo etsa bonnete ba hore o kenya seo o tshwaelang ka sona ka **Labohlano la la 16 January 2019 kapa pele ho moo.**

MEMO BAKENG SA DIBOKA TSA SETJHABA TSE HLOPHISITSWENG:

Ho hlophisitswe diboka tse mmalwa le setjhaba e le hore se ka tshwaela moralong ona wa ditokomane. Ba Thahasellang le ba Amehang (di-I&AP) ba tla ba le monyetla wa ho kopana le moifo wa porojeke ena, ho fumana tlhakisetsa hammoho le ho tshwaela ka kopo ena ka kakaretso kapa ka dikopo tse ding tse amehang. O mengwa hore o be teng ho se seng sa **Diboka tsa Setjhaba** tse hlophisitsweng bakeng sa porojeke ena:

LETSATSI	SEBAKA	NAKO	Setsi se Fehlang Motlakase
La 20 November (Labobedi)	Kriel (Holong ya Setjhaba ya Thubelihle)	09:00 – 11:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Kriel Setsi se Fehlang Motlakase sa Matla
La 20 November (Labobedi)	Kriel (Holong ya Kereke ya Volle Evangelie)	18:00 – 20:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Kriel Setsi se Fehlang Motlakase sa Matla
La 21 November (Laboraro)	Ogies (Dutch Reformed Church)	11:00 – 13:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Kendal
La 21 November (Laboraro)	Holo ya Banquet Emalahleni (haufi le Holo ya Motse)	18:00 – 20:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Kendal Setsi se Fehlang Motlakase sa Duvha
La 22 November (Labone)	Hendrina (Holo ya Kosmos)	10:00 – 12:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Hendrina
La 22 November (Labone)	Kwazamokuhle (Kerekeng ya AME)	15:00 – 17:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Komati Setsi se Fehlang Motlakase sa Arnot
La 23 November (Labohlano)	Midrand (Eskom Academy of Learning, Kamoreng ya Syndicate)	11:00 – 13:00	Tsohle
La 26 November (Mantaha)	Vereeniging (Holong ya Motse)	18:00 – 20:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Lethabo
La 27 November (Labobedi)	Vereeniging (Holong ya Setjhaba ya Sharpeville)	10:00 – 12:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Lethabo
La 27 November (Labobedi)	Zamdela (Harry Gwala Multipurpose Centre)	16:00 – 18:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Lethabo
La 28 November (Laboraro)	Ermelo (Holong ya Ella De Bruyn)	18:00 – 20:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Camden
La 29 November (Labone)	Amersfoort (Holong ya Kereke ya NG)	11:00 – 13:00	Setsi se Fehlang Motlakase sa Majuba

Bohato bo tla nkwa ho tloha hona jwale ho ya pele

NEC e tla hlophisa Tlaleho ya PP le Tlaleho ya Mathata le Dikarabo (Issues and Response Report [IRR]) e leng e tla tlaleha le ho bokella ditshwaelo tsohle le mathata a fumanweng dibokeng tsa setjhaba le ha ho buisanwa le sona. Tlaleho e phethilweng ya PP le ya IRR e tla romelwa hammoho le ditokomane tsa kopo ho Mohlanka wa Boleng ba Moya ba Naha bakeng sa hore a e tjhaele monwana. Di-I&AP di tla tsebiswa ka ho kenngwa ha ditokomane tsena mme di tla kgona ho bona ditokomane tsa ho qetela tse tla behwa webosaeteng ya NEC. Di-I&AP di tla boela di tsebiswe ka qeto e entsweng ke Mohlanka wa Boleng ba Moya ba Naha.

Re le leboha esale pele bakeng sa ho nka ha lona karolo.

Ka boikobetso,

Marissa Botha (Pri.Sci.Nat)

Mosebeletsi wa Tekolo ya Hore na Tikoloho e Ameha Jwang

Bakeng sa Naledzi Environmental Consultants Pty Ltd

Aterese ya ofisi: 160 Marshall Street, Polokwane, 0700

Aterese ya poso: Suite #320, Postnet Library Gardens, Private Bag X 9307, Polokwane, 0700

Mohala: 015 296 3988 Fekse: 015 296 4021 Selefounu: 084 226 5584

Imeile: botham@naledzi.co.za